

credit der premie-rekening geboekt, zoodat, wanneer die vooruitbetaling over den balansdatum heenloopt, daarmee bij het opmaken der balans afzonderlijk moet worden rekening gehouden. Dit kan administratief geschieden, door op te maken, welk bedrag op 31 December als vooruitbetaald is te beschouwen en dan dit vooruitbetaalde bedrag als crediteuren-post op de balans te brengen, doch het kan ook door middel van de berekening der wiskundige reserve. In elk geval heeft de accountant zich van de juistheid der ter zake opgevoerde bedragen te overtuigen. Bij de administratieve methode springt de als schuld opgevoerde post vanzelf in het oog; bij de, laat ik zeggen, wiskundige methode kan de accountant zich door den wiskundige laten voorlichten.

Einddoel van alle toegepaste controle-middelen is, de overtuiging te krijgen, dat van alle verzekeringen de in het boekjaar verschenen premieën behoorlijk zijn verantwoord en dat dus de winst- en verliesrekening de bedragen bevat, die blijkens de geschiedenis der verzekeringsportefeuille in het afgelopen jaar daarin moesten terecht komen.

A. H. J. DE GOEY

WINST BIJ VERKOOP VAN BEDRIJFSMIDDELEN

Bij de toepassing van Art. 7 der Wet R.I.B. zijn de colleges, die na den Inspecteur in hoogere of hoogste instantie beslissingen moesten geven, herhaaldelijk gesteld voor de vraag, of winst, bij verkoop van bedrijfsmiddelen gemaakt, al of niet valt onder het wettelijk begrip „opbrengst van onderneming of bedrijf”.

Ook de Minister heeft, vooral in de eerste jaren na de invoering der Wet, toen er nog maar een beperkte jurisprudentie was en in 't bijzonder, toen de wet op de O.W.B. de belangrijkheid der vraagpunten verhoogde, meermalen door resoluties den Inspecteurs dienaangaande richtlijnen aangegeven.

Het is de bedoeling van deze verhandeling in 't kort de geschiedenis der interpretatie van het onderhavige vraagpunt te memorceren en naar voren te brengen de huidige opvatting van den Hoogen Raad.

Allereerst dient vast te staan, wat onder „bedrijfsmiddelen” valt te verstaan. Het spraakgebruik, waaraan de rechtscolleges zich hebben aangesloten, heeft het begrip veelal beperkt tot bepaalde hulpmiddelen voor het bedrijf, waarbij speciaal wordt gedacht aan de productie, niet aan de financiering. Een enkele maal noemt de H.R. aandeelen hulpmiddelen in een bedrijf (No. 3911)¹⁾ en stelt hiervoor hetzelfde criterium als voor de overige.

In dit verband zij opgemerkt, dat in de Wet de begrippen „bedrijf” en „onderneming” niet zijn onderscheiden; in art. 7 worden beide woorden gebezigd om dezelfde zaak aan te duiden.

We hebben bij „hulpmiddelen van het bedrijf” te denken aan die materiële waarden, die direct het bedrijfs-(productie) doel dienen zonder onmiddellijk bij de bedrijfsuitoefening van karakter te veranderen of te worden vervangen.

Eenerzijds vallen er dus buiten financieringsmiddelen, anderzijds grondstoffen, producten e.d.

Hulpmiddelen van het bedrijf kunnen zijn: fabrieksgebouwen, schepen, machines, gereedschappen, enz.

Aan de vraag, of winst bij verkoop belastbaar is, sluit zich nauw deze aan: of en in hoeverre winst belastbaar is, die op andere wijze dan verkoop tot uitdrukking komt, b.v. in geval van brand, om welke reden ook dit punt onder de oogen is gezien.

¹⁾ De No's hebben betrekking op de „Beslissingen in belastingzaken”.

In de eerste jaren van het bestaan der Wet kwamen er sporadisch uitspraken.

In afwachting daarvan gaf de Minister in 1917 resoluties (No. 1519 en 1573), waarbij hij de winst bij verkoop op een kantoorgebouw en op een schip, beide bedrijfsmiddelen, als voordeelen uit bedrijf aanmerkte. Voor de toepassing der Wet O.W.B. werden speciale beslissingen gegeven, die hier thans niet ter zake doen.

Ook de Raad van Beroep te Utrecht besliste kort nadien, dat winst, bij brand, op bedrijfsmiddelen gemaakt, als bedrijfswinst was te beschouwen.

Op deze beslissingen volgden de Min. resoluties onder No. 2217 en het arrest van den H.R. No. 2368. De eerste had betrekking op geheel of gedeeltelijken verkoop van een boerenplaats, de tweede op verkoop van bedrijfsmiddelen bij staking van het bedrijf. Het ging hier dus over bijzondere gevallen — inkrimping of staking van het bedrijf, waarbij de bron werd aangetast. Dat deze winst, ook door den H.R. niet als opbrengst van onderneming werd beschouwd, hield nog géén beslissing in over de onderhavige vraag in 't algemeen.

De beslissing van den H.R. onder No. 2443 gaf dienaangaande eenig méér licht. Als criterium voor het al of niet onder art. 7 vallen der winst bij verkoop van een huis werd toen gesteld, of de verkoop al of niet „normaal behoort tot een bedrijf”. Spoedig daarna had de H.R. (No. 2451) gelegenheid in het geval van een Leidsch houthandelaar, die zijn gebouwen en terreinen winstgevend verkocht, om ter anderz plaatse zijn bedrijf voort te zetten, uit te maken, of deze verkoop „normaal behoorde tot het bedrijf”.

Deze vraag — al werd zij hier niet met zooveel woorden gesteld — werd ontkennend beantwoord: géén bedrijfswinst. Liet No. 2443 nog de mogelijkheid open om te denken aan belastbaarheid van bedrijfsmiddelen in bepaalde gevallen, de beslissingen van den H.R. onder No. 2464 en 2475 waren absoluut: het voordeel bij verkoop van een bedrijfsmiddel is géén deel van de opbrengst van een bedrijf.

Nog géén 8 maanden later (9 Febr. 1921) kwam ons hoogste rechtscollege bij zijn arrest No. 2723 echter eenigszins van zijn absolute opvatting terug en beperkte zijn vroegere opvatting in dien zin, dat de „winst bij verkoop van een hulpmiddel in het bedrijf bedrijfswinst is, indien de verkoop is een normale, uit het karakter van de onderneming voortvloeiende, met het bedrijfsdoel strookende handeling” (gereedschap van een aannemer). Is het daarentegen een toevallig gebeuren, vreemd aan den aard van het bedrijf, dan is de conclusie tegenovergesteld.

Een volgende beslissing onder No. 2917 geeft feitelijk ten opzichte van een speciaal geval — assurantiewinst boven de boekwaarde van een schip — nog eenige beperking van dit standpunt, althans hier wordt als criterium gesteld „de bedoeling het schip te gelegener tijd met winst van de hand te doen.” Ook al zat deze bedoeling niet voor, dan kan er m.i. nog wel sprake zijn van een „normale,” uit het karakter van de onderneming voortvloeiende, met het bedrijfsdoel strookende handeling.

Het gaat er vooral om, wat „normaal” is.

In de lijn van het vorig arrest, waarin de bedoeling een rol speelt, ligt No. 2980, waarin de winst, gemaakt met verkoop van machines die door een noodgedwongen verandering van de beweegkracht in een fabriek overbodig zijn geworden, niet als bedrijfswinst wordt aangemerkt. Men kan moeilijk aannemen, dat een noodgedwongen verandering in de bedoeling had gelegen.

In 1925 (arrest No. 3585) gaf de H.R. een uitbreiding van het winstbegrip door in plaats van den eisch van een „normale handeling” te stellen, dat de winst op verkoop van middelen tot uitoefening van een bedrijf dan opbrengst uit be-

drijf is, indien de „verkoop van die middelen onder zekere omstandigheden ligt in de lijn van den normalen gang van het bedrijf. „Dat de „bedoeling” geheel wordt uitgeschakeld, blijkt uit de opmerking in het arrest, dat de winst ook dan bedrijfswinst is, indien andere oorzaken tot den verkoop hebben geleid dan die, welke als normaal gevolg van den gang van het bedrijf zijn *voorzien* en nog duidelijker uit het arrest 3595, waarbij een soortgelijk geval tot dezelfde conclusie leidt, „ook al zijn de bedrijfsmiddelen niet aangeschaft met de bedoeling ze te eeniger tijd met winst te verkopen”. Of de bedrijfsmiddelen al of niet tegen den wil van den ondernemer verloren gaan, doet volgens dit arrest niet ter zake. Een recente beslissing i.z. winst bij brand sluit hierbij aan.

De uitdrukking, die de Raad van Beroep te Maastricht in een beslissing, waarbij hij door den H.R. in het gelijk werd gesteld, bezigde, ter vaststelling, of zekere winst — in casu op zilveren marken — bedrijfswinst was, is nog iets ruimer dan die van den H.R.

Spreekt laatstgenoemde van liggen „in de lijn van een normalen gang”, de R. v. B. wil nagaan, of de verrichte transacties „vallen binnen den kring van het bedrijf”.

Sinds 1925 is er in de interpretatie van den Hoogen Raad géén wijziging gekomen.

Het in de latere jaren door den H.R. gemaakte onderscheid tusschen vast en vlottend kapitaal is niet van invloed geweest op de conclusies bij *verkoop* van bedrijfsmiddelen: wél voor tusschentijdsche waardeering.

Dat tegenwoordig in tegenstelling met vroeger principieel voor de toepassing van art. 7 der Wet R.I.B. weinig onderscheid wordt gemaakt tusschen winst op vast en die op vlottend kapitaal en dat ook ten aanzien van hulpmiddelen voor het bedrijf het winstbegrip ruimer is gesteld, getuigt m.i. voor den practischen zin van onze huidige belastingrechtspraak.

De bewoordingen van Art. 7: „opbrengst van *onderneming*” laten ongetwijfeld ruimte voor eenige uitbreiding van het winst-(verlies-)begrip.

Intusschen zal over de toepassing, ook door den H. R., wel niet het laatste woord zijn gesproken.

In 't bijzonder bij de beoordeeling van gevallen, waarbij het ontstaan van boekwinst uit verschillende oorzaken voortspuit (te hooge afschrijving in vroegere jaren, te hooge verzekeringsom, bloei der onderneming, conjunctuur) is een nadere precisering door den H.R. van zijn standpunt, allerm minst uitgesloten.

Dan zal beter nog tot uitdrukking kunnen komen, in hoe verre, wat tot voor kort nog als „kapitaalswinst” werd aangemerkt, voor de wettoepassing als bedrijfswinst moet worden beschouwd.

J. VEENENDAAL

UITSTAANDE HYPOTHEKEN BIJ HYPOTHEEK-BANKEN EN LEVENSVZERKERING-MAATSCHAPPIJEN

Hypotheek-Banken en Levensverzekering-Maatschappijen zijn twee van de organen welke kapitaal verstrekken met onroerende goederen als onderpand. Dat zij echter niet de voornaamste organen zijn blijkt uit staat I. Immers van de „Nieuwe Inschrijvingen” komt slechts circa $\frac{1}{5}$ de deel voor rekening van hypotheekbanken en aangezien, zooals in het vervolg van dit artikel nader aangetoond zal worden, het *uitstaande* bedrag aan hypotheeken bij levensverzekeringmaatschappijen circa $\frac{1}{3}$ bedraagt van dat bij hypotheekbanken, kan aan deze instellingen geen overwegende invloed op de hypotheekmarkt toegekend worden.

Wel blijkt volgens genoemden staat een stijgende tendenz

voor hypotheekbanken te bestaan: deze stijging ging blijkbaar ten koste van de rubriek „Andere banken en instellingen”. De rubriek „Particuliere Personen” bleef tamelijk stabiel; zij omvat ruim $\frac{1}{3}$ van het totaal bedrag.

Deze posten zullen door bemiddeling van notarissen e.d. afgesloten zijn.

Deze bemiddeling is echter van een geheel ander karakter, dan die van de twee eerst genoemde organen.

Hebben notarissen e.d. geldgever en -nemer tot elkaar gebracht, dan kan hun taak, wat de eigenlijke transactie betreft, als geëindigd beschouwd worden; hypotheekbanken e.d. blijven echter bemiddelaar. Dit komt sterk uit, indien wij de rechtsverhouding nagaan. In het eerste geval heeft de geldgever een preferente vordering op den geldnemer, in het tweede geval heeft de geldgever een concurrente vordering op de hypotheekbank, en staat in geenerlei betrekking tot den geldnemer.

Tusschen hypotheekbanken en levensverzekering maatschappijen bestaat ook verschil ten opzichte van de onderhavige materie. Weet de geldgever in het eerste geval, dat zijn geld onder verband van hypotheek zal worden uitgezet, bij de verzekerde is dit geenszins het geval. Hij betaalt de premie in het vertrouwen, dat te zijner tijd de bank aan haar verplichtingen zal voldoen. Het ontvangen van geld, waarvan een deel in de toekomst terug betaald zal moeten worden, noopt de bank het te beleggen. Hoe zij het zal beleggen zal den premiebetaler over het algemeen minder interesseeren.

Een punt van overeenkomst bij de hypotheekbanken en levensverzekering maatschappijen is, dat beide instellingen een groote groep van belanghebbenden omvatten. Is één niet in staat haar verplichtingen na te komen, dan wordt een groot aantal, meestal niet zeer kapitaalkrachtige pandbrief- of polis-houders gedupeerd. Het algemeen belang treedt hier dus sterk op den voorgrond, hetgeen onder normale omstandigheden niet het geval is bij „Particuliere Personen.”

Wel kan dit voorkomen bij de rubriek „Andere banken en instellingen”. Hieronder zullen o.m. vallen: Spaarbanken en Algemeene Banken (crediet hypotheek); aangezien in dit artikel echter in hoofdzaak de uitstaande hypotheeken bij hypotheekbanken en levensverzekering maatschappijen behandeld zal worden, ga ik op deze rubriek niet verder in.

Volgens opgave van het Centraal Bureau voor de Statistiek bedroeg het saldo der verleende hypotheeken van de binnenslands werkende hypotheekbanken waarvan de pandbrieven officieel genoteerd werden, per ultimo van de jaren 1923 t/m 1926 in duizenden guldens respectievelijk: 671.155, 690.089, 741.244 en 785.085. Er valt een accres waar te nemen.

Bij de uitstaande hypotheeken bij levensverzekering maatschappijen, welke circa $\frac{1}{3}$ van die bij hypotheekbanken bedragen, is dit accres echter sterker zooals blijkt uit onderstaande verhoudingcijfers, waarbij 1923 op 100 gesteld werd:

Hypotheekbanken: 100, 102.8, 110.5, 117
Levensverzekering maatschappijen: 100, 109.3, 117.3, 130.2

Dit sneller accres is alleen toe te schrijven aan de vermeerdering der totaal beschikbare middelen bij de levensverzekering maatschappijen, aangezien, zooals uit staat II blijkt, het aandeel van de hypotheeken in dit totaal zich niet noemenswaard wijzigde.

* *
*

Het publieke vertrouwen trachten de hypotheekbanken te verwerven en te behouden o.m. door het statutair vastleggen van een zekere verhouding tusschen geplaatst aandeelkapitaal en uitgegeven pandbrieven en tusschen deze laatste en de uitstaande hypotheeken. Het voorschrijven van het grootste percentage dat van de getaxeerde waarde van het onderpand, als lee-